

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

STYCZEŃ 2023

PREZYDENT WIETNAMU ZREZYGNOWAŁ ZE STANOWISKA

Seria afer korupcyjnych z udziałem wysoko postawionych członków wietnamskiego rządu przyczyniła się do złożenia rezygnacji przez Nguyen Xuan Phuca, co wywołało bardzo duże poruszenie na wewnętrznej scenie politycznej Wietnamu. W styczniu prezydent Ferdinand Marcos Jr. złożył swoją pierwszą oficjalną wizytę w Chinach, podczas której podpisano 14 umów dwustronnych. Na szczególną uwagę zasługuje również zakończenie 12-letnich negocjacji pomiędzy Indonezją i Wietnamem w sprawie granic wyłącznej strefy ekonomicznej obu państw na Morzu Południowochińskim. Z kolei Stany Zjednoczone kontynuują rozmowy z Filipinami na temat wspólnych patroli morskich w odpowiedzi na rosnącą aktywność Chin w regionie.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 stycznia: Malezja zamierza skorzystać na indonezyjskim zakazie eksportu boksytu. W związku z decyzją rządu w Dżakarcie o wprowadzeniu zakazu eksportu boksytu z początkiem czerwca 2023 r., Malezja planuje zaspokoić zwiększony popyt na międzynarodowym rynku tego surowca. Głównym importerem indonezyjskiego boksytu w 2021 r. były Chiny, które zakupiły 17,8 mln ton surowca, co stanowiło 15% całego eksportu boksytu. Mimo tego, że Malezja wprowadziła w 2019 r. limit na eksport boksytu do 600 tys. ton, malezyjski minister ds. zasobów naturalnych, środowiska i zmian klimatycznych poinformował, że Malezja jest gotowa zaspokoić popyt Chin na ten surowiec w 2023 r. Chiński popyt na boksyt jest bardzo duży, ponieważ służy do produkcji aluminium.

2 stycznia: Indonezja zatwierdziła plan rozwoju morskiego pola gazowego u wybrzeży Wysp Natuna o wartości ponad 3 mld USD. Indonezyjski rząd zatwierdził pierwszy plan zagospodarowania podmorskiego złoża gazu ziemnego Tuna, znajdującego się na Morzu Południowochińskim pomiędzy Indonezją i Wietnamem. Według wstępnych prognoz szczytowe wydobycie gazu ziemnego (115 stóp sześciennych dziennie) zostanie osiągnięte w 2027 r. Wydobycie będzie prowadzone przez lokalne przedsiębiorstwo Harbour Energy, które jest notowane na londyńskiej giełdzie. Część wydobywanego gazu będzie eksportowana do Wietnamu wraz z początkiem 2026 r. Poinformowano również, że pole gazowe będzie pod stałą ochroną indonezyjskiej marynarki wojennej,

aby przeciwdziałać jakimkolwiek napięciom politycznym. Najprawdopodobniej adresatem tego komunikatu są Chiny, które w 2021 r. zwróciły się do rządu w Dżakarcie z wnioskiem o zaprzestanie jakichkolwiek działań poszukiwawczych złóż ropy naftowej lub gazu ziemnego w pobliżu Wysp Natuna, gdzie pokrywają się granice morskie obu państw.

4 stycznia: birmańska junta zapowiedziała organizację wolnych i uczciwych wyborów. Podczas wystąpienia z okazji święta niepodległości generał Min Aung Hlaing zapowiedział organizację wyborów, ale nie podał żadnej konkretnej daty. Wraz z końcem stycznia zakończy się obowiązywanie stanu wyjątkowego w kraju, wprowadzonego w następstwie zamachu stany. Zgodnie z konstytucją z 2008 r., po zakończeniu obowiązywania stanu wyjątkowego rząd powinien rozpocząć procedurę przygotowawczą pod organizację wyborów. W swoim wystąpieniu lider junty podziękował również państwom współpracującym z Birma, mimo krytyki oraz izolacji ze strony wielu państw Zachodu. Wśród wyróżnionych państw znalazły się Chiny, Indie, Tajlandia, Laos oraz Bangladesz.

4 stycznia: Kambodża i Tajlandia rozpoczęły rozmowy na szczeblu gabinetowym w sprawie wspólnego wydobywania surowców naturalnych na spornych obszarach Zatoki Tonkińskiej. Podczas rozmów gabinetowych tajskiego rządu podniesiono temat wspólnej eksploracji surowców naturalnych. Wicepremier Prawit Wongsuwon poinformował, że strona kambodżańska jest gotowa na wdrożenie projektu wspólnego wydobywania pod warunkiem, że negocjacje w tej sprawie nie będą dotyczyły spornych granic w Zatoce Tonkińskiej. Rząd w Tajlandii zgodził się na powołanie komitetu pod przewodnictwem ministerstwa spraw zagranicznych, nadzorującego rozmowy z Kambodżą na temat umowy o wspólnej eksploracji surowców naturalnych.

5 stycznia: dwóch wietnamskich wiceministrów zostało usuniętych ze stanowiska. Zgromadzenie Narodowe Wietnamu zagłosowało za pozbawieniem stanowisk Pham Binh Minha odpowiedzialnego za politykę zagraniczną oraz Vu Duc Dama zajmującego się kwestiami dotyczącymi zdrowia publicznego. W oficjalnym oświadczeniu wydanym przez rząd w Hanoi nie podano oficjalnych powodów podjęcia takiej decyzji, ale wszystko wskazuje na to, że są to najnowsze „ofiary” zakrojonej na szeroką skalę kampanii antykorupcyjnej realizowanej w kraju. Według nieoficjalnych doniesień byli odpowiedzialni za wprowadzenie zawyżonych cen lotów powrotnych do kraju dla obywateli Wietnamu w czasie pandemii koronawirusa jak i testów na COVID-19. Byli wiceministrowie nie zostali jednak aresztowani, ani nie postawiono im jakichkolwiek zarzutów karnych.

6 stycznia: birmańska junta spotkała się z przedstawicielami zbrojnych grup mniejszości etnicznych. Przedstawiciele wojskowego rządu spotkali się z reprezentantami Progresywnej Partii Stanu Shan, Zjednoczonej Partii Stanu Wa

oraz Armią Sojuszu Narodowo-Demokratycznego w celu uzgodnienia warunków przeprowadzenia wyborów na obszarach kontrolowanych przez trzy zbrojne ugrupowania. Do tej pory każda z trzech organizacji pozostawała relatywnie neutralna i nie angażowała się w działania zbrojne przeciwko juncie, która przejęła władzę w kraju w wyniku zamachu stanu z lutego 2021 r. Progresywna Partia Stanu Shan uznała, że nie widzi przeszkód w przeprowadzeniu wyborów przez wojskowy rząd.

8 stycznia: łódź z birmańskimi uchodźcami dopłynęła do indonezyjskiej prowincji Aceh. W statku znajdowało się 185 przedstawicieli muzułmańskiej mniejszości religijnej z Birmy – Rohingja, przy czym ponad połowę stanowiły kobiety i dzieci. Według indonezyjskich służb w ubiegłym roku setki uchodźców z Birmy dotarło do brzegów Indonezji. W grudniu w podobnej łodzi wyrzuconej na brzeg znajdowały się 174 osoby. Trudne warunki w Birmie spowodowane rządami junty jak i luzowanie restrykcji związanych z podróżowaniem najprawdopodobniej przyczynią się do zwiększenia napływu birmańskich uchodźców do państw Azji Południowo-Wschodniej.

8 stycznia: nowy premier Malezji w ramach swojej pierwszej podróży zagranicznej złożył oficjalną wizytę w Indonezji. Podczas pobytu w Dżakarcie, Anwar Ibrahim był świadkiem wymiany dziewięciu protokołów ustaleń oraz 11 listów intencyjnych pomiędzy malezyjskimi i indonezyjskimi przedsiębiorstwami, których wartość jest szacowana na 376,9 mln USD. Dokumenty dotyczą zacieśnienia współpracy w sektorach związanych z produkcją, wytwarzaniem energii z odnawialnych źródeł, farmaceutyką oraz rynkami nieruchomości. Listy intencyjne zostały podpisane przez czołowe malezyjskie firmy, wśród których znalazły się Berjaya Corporation, Tenaga Nasional, Pharmaniaga, Alliance MEP (Sarawak), Boustead Properties oraz Carsome.

8 stycznia: prezydent Filipin niespodziewanie odwołał ze stanowiska dowódcę sił zbrojnych zaledwie po pięciu miesiącach sprawowania funkcji. Generał broni Bartolome Bacarro, który objął zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi w sierpniu 2022 r. został niespodziewanie pozbawiony stanowiska, które powinien sprawować do sierpnia 2025 r. Został zastąpiony przez generała broni Andresa Centino, który sprawował tę funkcję przed nim, jednak został zastąpiony, ponieważ miał w przyszłym miesiącu odejść na emeryturę.

11 stycznia: Indonezja zapowiedziała utworzenie biura dla specjalnego wysłannika ASEAN do Birmy. Minister spraw zagranicznych Indonezji – Retno Marsudi, stanie na czele biura specjalnego wysłannika do Birmy, ponieważ Indonezja przejęła w 2023 r. przewodnictwo w ASEAN. Szefowa indonezyjskiej dyplomacji zapowiedziała, że będzie dążyła do interakcji ze wszystkimi stronami wewnętrznego sporu w Birmie, aby jak najszybciej zażegnać kryzys polityczny i humanitarny w tym państwie. Podkreśliła jednocześnie, że liczy na zmianę

dotychczasowej postawy birmańskiej junty, która stosuje obstrukcję w sprawie realizacji postanowień pięciopunktowego konsensusu wypracowanego przez ASEAN w kwietniu 2021 r. Retno Marsudi zapowiedziała również większe zaangażowanie Indonezji w utrzymanie stabilności w regionie Indo-Pacyfiku, dlatego po raz pierwszy w historii forum Indo-Pacyfiku zostanie zorganizowane przez ASEAN.

12 stycznia: premier Wietnamu przewodniczył 45. spotkaniu międzyrządowego komitetu podczas swojej wizyty w Laosie. Premier Pham Minh Chinh był pierwszym zagranicznym liderem, który odwiedził Laos w 2023 r. i spotkał się z nowym premierem Laosu Sonexay'em Siphandonem. W ramach wizyty przedstawiciele obu państw podpisali 10 porozumień o współpracy w obszarze finansów i bankowości, transportu, teleinformatyki, nauki i technologii, edukacji, opieki zdrowotnej oraz dyplomacji ekonomicznej. Pham Minh Chinh oprócz spotkania międzyrządowego komitetu wziął również udział w konferencji poświęconej zacieśnieniu dwustronnej współpracy inwestycyjnej. Liderzy obu państw zobowiązali się także do utrzymania tempa rocznego wzrostu wymiany handlowej na poziomie 10-15%.

12 stycznia: straż przybrzeżne z Malezji i Japonii wzięły udział we wspólnych ćwiczeniach na Morzu Południowochińskim. Jednym z głównych celów manewrów było szkolenie dla malezyjskiej straży przybrzeżnej z zakresu wykorzystywania urządzeń akustycznych dalekiego zasięgu (Long Range Acoustic Device, LRAD) do odstraszenia potencjalnych intruzów wkraczających na malezyjskie wody. Japonia zobowiązała się do przekazania czterech urządzeń LRAD, które zostaną zamontowane na statkach patrolowych malezyjskiej straży przybrzeżnej. Projekt został zrealizowany dzięki współpracy z Japońską Agencją Współpracy Międzynarodowej (Japan International Cooperation Agency, JICA), której celem jest wsparcie Malezji w podnoszeniu zdolności z zakresu bezpieczeństwa morskiego.

15 stycznia: Rząd jedności narodowej w Birmie zebrał ponad 100 mln USD na rzecz walki z juntą i przywrócenie demokracji w kraju. Około 45% środków pochodzi ze sprzedaży specjalnych obligacji skarbowych. Wygenerowane w ten sposób zadłużenie nie jest oprocentowane, a kapitał zostanie spłacony dopiero po wprowadzeniu demokratycznych zmian. Pozostała część funduszy zebrano w ramach aukcji nieruchomości powiązanych z birmańskim wojskiem, wśród których znalazły się między innymi dwie rezydencje należące do przywódcy junty – generała Min Aung Hlainga. Należy podkreślić, że osoby, które wygrały licytację otrzymają dostęp do nieruchomości dopiero po obaleniu junty. Zgodnie z zapowiedziami Rządu jedności narodowej wkrótce zostanie wprowadzona możliwość przekazania wsparcia finansowego za pośrednictwem kryptowalut.

17 stycznia: eksperci z Kambodży rozpoczęli szkolenie dla Ukraińców z zakresu rozbijania pól minowych. Piętnastu ukraińskich saperów wzięło udział w tygodniowym szkoleniu dotyczącym usuwania min i materiałów wybuchowych w Kambodży. Program uzyskał wsparcie ze strony Japońskiej Agencji Współpracy Międzynarodowej (Japan International Cooperation Agency). Szkolenie zostało zrealizowane w prowincji Kampong Chhnang i obejmowało między innymi naukę obsługi japońskich urządzeń do wykrywania min - Advanced Landmine Imaging System.

17 stycznia: prezydent Wietnamu zrezygnował w związku z szeregiem skandali korupcyjnych z udziałem członków rządu. Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW) wyraził zgodę na rezygnację z urzędu prezydenta i przewodniczącego Rady Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa, a także z członkostwa w Biurze Politycznym i Komitecie Centralnym KPW Nguyen Xuan Phuca, który w latach 2016-2021 sprawował funkcję premiera, a od 2021 r. stanowisko prezydenta. Nguyen Xuan Phuc wziął w ten sposób na siebie odpowiedzialność za liczne skandale korupcyjne związane z reakcją rządu na pandemię COVID-19. Dotyczyły one między innymi zawyżonych cen lotów powrotnych do kraju dla obywateli Wietnamu jak i testów na koronawirusa. Decyzja w sprawie prezydenta jest powiązana z pozbawieniem stanowisk dwóch wiceministrów na początku stycznia bieżącego roku. Ponadto w ramach szeroko zakrojonej kampanii antykorupcyjnej postawiono zarzuty 100 osobom, włącznie z byłym ministrem zdrowia Nguyen Thanh Longiem oraz byłym ministrem do spraw nauki i technologii Chu Ngoc Anhem. Nguyen Xuan Phuc jest pierwszym w historii Wietnamu prezydentem, który przestał pełnić swój urząd przed zakończeniem kadencji, która powinna trwać do 2026 r.

18 stycznia: obowiązki prezydenta Wietnamu przejęła wiceprezydent Vo Thi Anh Xuan. Zgromadzenie Narodowe Wietnamu podjęło decyzję, że tymczasowym prezydentem zostanie Vo Thi Anh Xuan, która pełniła dotychczas funkcję wiceprezydent. Decyzja zgromadzenia świadczy o tym, że Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW) nie był w stanie dojść do porozumienia w sprawie następcy Nguyen Xuan Phuca, który został zmuszony do złożenia rezygnacji z powodu licznych skandali korupcyjnych w rządzie. Vo Thi Anh Xuan sprawowała wcześniej funkcję sekretarza KPW w Ang Giang od października 2015 r. po czym w kwietniu 2021 r. wybrano ją na stanowisko wiceprezydent.

18 stycznia: laureatka Pokojowej Nagrody Nobla z Filipin została uniewinniona w sprawie o uchylanie się od płacenia podatków. Sąd apelacyjny wydał wyrok uniewinniający Marię Resse oraz portal informacyjny Rappler, którego jest założycielką, od zarzutów niepłacenia podatków. Decyzja sądu została przyjęta z zadowoleniem przez duże grono polityków, wśród

których znalazła się była wiceprezydent Leni Robredo. Zarzuty pod adresem Rapplera oraz jej założycielki miały być formą zastraszenia dziennikarzy, którzy relacjonowali nadużycia administracji byłego prezydenta Filipin – Rodrigo Duterte, przede wszystkim w związku z kontrowersyjną kampanią antynarkotykową. Wciąż jednak toczy się kilka spraw sądowych wobec Marii Ressa, między innymi dotyczących zniesławienia w Internecie, innych kwestii podatkowych oraz w sprawie zamknięcia Rapplera.

18 stycznia: Filipiny są w ostatniej fazie przygotowań organizacji multilateralnych manewrów marynarek wojennych ASEAN (AMNEX).

Podczas konferencji zorganizowanej w Pasay City z udziałem przedstawicieli marynarek wojennych wszystkich państw członkowskich ASEAN za wyjątkiem Birmy uzgodnione zostały szczegóły tegorocznych ćwiczeń AMNEX, których celem będzie zwiększenie responsywności i gotowości, a także wzmocnienie interoperacyjności sił zbrojnych. Filipińska marynarka wojenna będzie również gospodarzem 17. edycji spotkania dowódców marynarek wojennych z państw ASEAN zaplanowanego na kwiecień 2023 r.

19 stycznia: prezydent Filipin nie zamierza zwiększać wydatków zbrojeniowych kraju.

Podczas dialogu w ramach Światowego Forum Ekonomicznego w Davos, Ferdinand Marcos Jr. w rozmowie z Børge Brendem stwierdził, że nie planuje iść w ślady Japonii, która w ostatnim czasie podjęła decyzję o zwiększeniu swoich wydatków na uzbrojenie do 2% PKB. Zdaniem prezydenta rozwiązywanie sytuacji przy pomocy środków militarnych nie przynosi dobrych skutków, co jest widoczne na przykładzie wpływu wojny na Ukrainie na światową gospodarkę. Dał również do zrozumienia, że w kwestiach bezpieczeństwa Filipiny będą liczyć na zwiększanie swoich zdolności poprzez zacieśnianie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi. Prezydent Marcos przyznał jednak, że kwestie związane z Morzem Południowochińskim spędzają mu sen z powiek z uwagi na chińsko-amerykańskie napięcia. Podkreślił przy tym, że jego zdaniem Filipiny nie mają sporów terytorialnych z Chinami, lecz to Pekin rości sobie prawa do filipińskich terytoriów.

24 stycznia: premier Malezji złożył oficjalną wizytę w Brunei.

Jako cel swojej drugiej oficjalnej podróży na stanowisku premiera, Anwar Ibrahim postanowił wybrać Brunei, gdzie spotkał się z sułtanem Hassanalem Bolkiahem. Dzięki podpisaniu protokołów ustaleń oba państwa zacieśnią współpracę inwestycyjną oraz ekonomiczną w obszarach związanych z produktami halal, gospodarką cyfrową, surowcami energetycznymi, zaawansowaną technologią (np. sztuczna inteligencja) i turystyką.

24 stycznia: rząd Tajlandii przyjął budżet na organizację wyborów w 2023 r.

Na ten cel przewidziano 182 mln USD. Przed rozpoczęciem wyborów, które muszą zostać zorganizowane przed końcem maja bieżącego roku, premier

Prayut Chan-o-cha musi jeszcze podjąć decyzję o rozwiązaniu obecnego parlamentu.

25 stycznia: Japonia współpracuje z birmańską juntą przy budowie mostu.

Japońskie przedsiębiorstwo Yokogawa Bridge zapłaciło 1,3 mln USD jednemu z kontrolowanych przez wojsko holdingów Myanmar Economic Corp. w ramach wsparcia rozwojowego w związku z budową mostu na rzece Bago. Most ma na celu połączenie specjalnej strefy ekonomicznej Thilawa z centrum miasta Rangun. Japonia wstrzymała swoje zaangażowanie w nowe projekty w ramach pomocy rozwojowej dla Birmy po zamachu stanu z lutego 2021 r., ale musiała kontynuować współpracę w przypadku wcześniejszych inicjatyw. Gdyby firma Yokogawa Bridge jednostronnie zerwała umowę podpisaną w listopadzie 2019 r. musiałaby wypłacić bardzo wysokie kary.

27 stycznia: Międzynarodowy Trybunał Karny wznowił postępowanie w sprawie domniemanych przypadków łamania praw człowieka dokonanych w trakcie prezydentury Rodrigo Duterte na Filipinach.

Postępowanie będzie prowadzone przez prokuratora Karima Khana, który w ramach śledztwa będzie mógł wystawiać wezwania na przesłuchanie bezpośrednio zaangażowanych osób. Sprawa dotyczy nie tylko kontrowersyjnej kampanii antynarkotykowej zainicjowanej przez Duterte po objęciu władzy w kraju w 2016 r., ale również okresu, kiedy był burmistrzem Davao, gdzie również dochodziło do zabójstw w trakcie walki z przestępczością. Postępowanie zostało wcześniej wstrzymane w listopadzie 2021 r. po tym jak administracja Duterte złożyła wniosek o odroczenie przedłożenia dowodów, świadczących o możliwości samodzielnego zbadania okoliczności zgonów, będących skutkiem kampanii antynarkotykowej.

30 stycznia: Malezja i Singapur zobowiązały się do zacieśnienia współpracy dwustronnej.

Anwar Ibrahim w ramach swojej pierwszej oficjalnej wizyty w Singapurze na stanowisku premiera Malezji spotkał się ze swoim odpowiednikiem Lee Hsien Loongiem, a także prezydent Halimah Yacob. Przedstawiciele obu państw podpisali trzy porozumienia odnośnie wzmocnienia współpracy w obszarze cyberbezpieczeństwa, źródeł energii odnawialnej oraz gospodarki cyfrowej. W ramach nowych umów państwa zgodziły się na wymianę specjalistycznej wiedzy z zakresu ochrony i przepływu danych, a także wspólną walkę z zagrożeniami cybernetycznymi. Premier Malezji zwrócił uwagę na potrzebę poszukiwania nowych obszarów współpracy dwustronnej, a jako przykład wymienił działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego.

KOMENTARZ

Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu przyjął 17 stycznia 2022 r. rezygnację Nguyen Xuan Phuca, a co za tym idzie przestał pełnić funkcję prezydenta i przewodniczącego Rady Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa, a także został wykluczony z Biura Politycznego i Komitetu Centralnego KPW. Mimo tego, że komitet uznał zasługi Nguyen Xuan Phuca w koordynowaniu działań rządu w walce z pandemią koronawirusa pod koniec jego kadencji na stanowisku premiera w latach 2016-2021, to podjęto decyzję, że musi wziąć odpowiedzialność za dwóch wiceministrów i trzech ministrów, którym zarzucono udział w skandalach korupcyjnych związanych z zawyżaniem cen zestawów testowych na COVID-19 oraz lotów powrotnych dla obywateli Wietnamu do kraju w czasie pandemii.

Wśród osób odpowiedzialnych za korupcję znaleźli się wiceministrowie Pham Binh Minh oraz Vu Duc Dam, którzy decyzją Zgromadzenia Narodowego z 5 stycznia w ramach nadzwyczajnej sesji zostali zastąpieni przez Tran Hong Ha i Tran Luu Quanga. Pierwszy z wiceministrów był odpowiedzialny za politykę zagraniczną podczas realizacji programu lotów powrotnych, w ramach którego urzędnicy pobierali łapówki za pomoc w powrocie obywateli Wietnamu z zagranicy w trakcie pandemii koronawirusa. Ten skandal przyczynił się do aresztowania ponad 40 urzędników oraz biznesmenów na przestrzeni ostatniego roku. Z kolei Vu Duc Dam zajmował się kwestiami dotyczącymi opieki zdrowotnej w okresie, kiedy dyrektor firmy medycznej Viet A przyznał się do przekupywania urzędników państwowych w zamian za kontrakty na sprzedaż niespełniających standardów testów na obecność COVID-19. Według dyrektora przedsiębiorstwa wręczył łapówki o łącznej wartości 34 mln USD, a sprzedaż zestawów testowych przyniosła firmie zyski na kwotę 172 mln USD. Skandal wokół działalności Viet A doprowadził do postawienia zarzutów ponad 100 osobom oraz do dymisji ministra zdrowia Nguen Thanh Longa, a także burmistrza Hanoi i byłego ministra do spraw nauki i technologii Chu Ngoc Anha, którzy zostali aresztowani 7 czerwca 2022 r.

Wszystko wskazuje na to, że obalenie wysoko postawionych polityków w ramach kampanii antykorupcyjnej wzmocniło pozycję sekretarza generalnego KPW Nguyen Phu Tronga, a także doprowadziło do przesunięcia punktu ciężkości władzy w stronę członków KPW powiązanych z ministerstwem bezpieczeństwa publicznego. Jeden z australijskich ekspertów do spraw związanych z Wietnamem – Carl Thayer, stwierdził, że najbardziej prawdopodobnymi

kandydatami do objęcia stanowiska prezydenta jest właśnie Nguyen Phu Trong, który byłby jednocześnie sekretarzem generalnym partii oraz prezydentem. Taki scenariusz miał już miejsce, kiedy we wrześniu 2018 r. zmarł ówczesny prezydent Tran Dai Quang. Nguyen Phu Trong pełnił wtedy obie funkcje aż do 13. Zjazdu KPW w lutym 2021 r. Jako potencjalnych kandydatów Carl Thayer wskazał również ministra obrony Phan Van Gianga oraz ministra bezpieczeństwa publicznego To Lama. Tego ostatniego wytypował również analityk z singapurskiego ośrodka badawczego ISEAS-Yusof Ishak Institute – [Le Hong Hiep](#). Według niego To Lam zdobył duże zaufanie sekretarza generalnego KPW z uwagi na swoją lojalność jak i kluczową rolę jaką odgrywa w zarządzaniu kampanią antykorupcyjną. Ponadto dysponuje wyraźną przewagą nad potencjalnymi konkurentami, ponieważ stoi na czele wpływowego ministerstwa bezpieczeństwa publicznego, a także zdobył duże doświadczenie w ramach członkostwa w Biurze Politycznym KPW. Gdyby To Lam został wybrany na prezydenta poszedłby w ślady swojego poprzednika Tran Dai Quanga, który dwukrotnie stał na czele ministerstwa bezpieczeństwa publicznego zanim został prezydentem w kwietniu 2016 r. Konsolidacja władzy politycznej wokół osób związanych z ministerstwem bezpieczeństwa publicznego jak i jednocześnie sprawowanie stanowisk sekretarza generalnego partii oraz prezydenta przypomina sposób w jaki funkcjonuje Chińska Republika Ludowa. Pełnienie obu tych funkcji jest w Chinach powszechnie stosowane od 1993 r. Natomiast granica pomiędzy walką z korupcją i walką o wpływy polityczne na dobre uległa zatarciu wraz z przejściem władzy w państwie przez Xi Jinpinga. Niewykluczone, że KPW będzie zmierzać do wykorzystania doświadczeń Komunistycznej Partii Chin, żeby zwiększyć swoją kontrolę nad państwem.

Niemniej jednak na chwilę obecną decyzją Stałego Komitetu Zgromadzenia Narodowego z 18 stycznia, w ramach drugiej sesji nadzwyczajnej zorganizowanej w ciągu miesiąca, obowiązki prezydenta tymczasowo przejęła wiceprezydent [Vo Thi Anh Xuan](#). Na tej podstawie można stwierdzić, że wciąż nie udało się wypracować konsensusu w sprawie odpowiedniego kandydata, który powinien zostać prezydentem. Mimo tego, że funkcja prezydenta w Wietnamie ma charakter raczej ceremonialny, to jednak jest istotna z dwóch powodów. Po pierwsze prezydent jest jednym z elementów kolektywnego przywództwa w Wietnamie, stanowiącego ważny element wietnamskiej narracji. W gronie liderów państwa, oprócz prezydenta, znajdują się także sekretarz generalny KPW, premier oraz przewodniczący Zgromadzenia Narodowego. Po drugie prezydent odgrywa istotną rolę w stosunkach zagranicznych Wietnamu i ma wpływ na wizerunek państwa, który jest istotny w kontekście percepcji Wietnamu przez międzynarodowych inwestorów.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

2 stycznia: warianty koronawirusa obecne w Chinach zostały wykryte w Malezji. Minister zdrowia Zaliha Mustafa poinformowała, że na podstawie danych udostępnionych przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) i Chiny potwierdzono wykrycie chińskich wariantów wirusa COVID-19. Wezwano tym samym społeczeństwo do przyjęcia dawek przypominających szczepionki na koronawirusa. W zależności od tempa przyrostu nowych zakażeń będą podejmowane dodatkowe kroki mające na celu wprowadzenie restrykcji dla zagranicznych podróżujących zarówno z Chin jak i innych państw. Na tej podstawie można stwierdzić, że malezyjski rząd nie chce antagonizować Pekinu poprzez wprowadzenie ograniczeń tylko dla osób wjeżdżających do Malezji z Chin.

3 stycznia: indonezyjski rząd udzielił wsparcia finansowego dla konsorcjum realizującego linię szybkiej kolei w ramach chińskiej inicjatywy Pasa i Szlaku. Państwowa firma kolejowa KAI poinformowała o otrzymaniu od indonezyjskiego rządu wsparcia finansowego w wysokości ponad 205 mln USD na wsparcie konsorcjum składającego się z indonezyjskich i chińskich przedsiębiorstw odpowiedzialnych za budowę linii szybkiej kolei o długości 142 km łączącej Dżakartę z Bandung. Pociągi będą się poruszały na tej trasie z prędkością 350 km/h, a czas podróży skróci się z 3 h do 40 min. W początkowej fazie projektu całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia został oszacowany na kwotę 6 mld USD, ale w 2022 r. rząd potwierdził, że dotrzymanie terminu komercyjnego otwarcia linii kolejowej do czerwca 2023 r. będzie wymagało dodatkowych środków 1,45 mld USD. W związku z tym konsorcjum Kereta Cepat Indonesia China (KCIC) zostało wezwane do zwiększania swojego wkładu finansowego, ale oprócz tego Indonezja zwróciła się do Chińskiego Banku Rozwoju (China Development Bank) z prośbą o pożyczkę opiewającą na kwotę 1 mld USD. Indonezyjskie spółki państwowe, w tym KAI i Wijaya Karya, kontrolują 60% udziałów w konsorcjum KCIC, podczas gdy China Railway Engineering Corporation i inne chińskie firmy posiadają pozostałą część 40% udziałów.

5 stycznia: w ramach oficjalnej wizyty prezydenta Filipin w Chinach podpisano 14 umów dwustronnych. Zwieńczeniem spotkania Ferdinanda Marcosa Jr. z przewodniczącym Xi Jinpingiem w Pekinie było podpisanie 14 umów. Wśród trzech porozumień z zakresu rolnictwa podpisano wspólny plan dotyczący współpracy w obszarze rolnictwa i rybołówstwa na lata 2023-2025, certyfikat w sprawie trzeciej fazy filipińsko-chińskiej współpracy odnośnie technologii wykorzystywanych w rolnictwie, a także protokół z wymaganiami fitosanitarnymi dla eksportu durianów do Chin. Z obszaru współpracy infrastrukturalnej podpisano cztery dokumenty, w tym protokół ustaleń

związany ze współpracą w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku oraz chińskiej strategii rozwoju infrastrukturalnego, certyfikat poświęcony warunkom chińskiego wsparcia przy budowie dwóch mostów w Manili (Binondo-Intramuros oraz Estrella-Pantaleon), ramy porozumienia dotyczące chińskiej pożyczki w renminbi na trzy projekty realizowane przez filipiński departament robót publicznych i autostrad, a także cztery umowy na kredyty mieszane (renminbi oraz USD) na rzecz budowy trzech priorytetowych mostów. Dodatkowe protokoły ustaleń podpisano z zakresu współpracy rozwojowej, gdzie główny nacisk został położony na współpracę technologiczną (cyfrową i informacyjną). Przyjęto również plan współpracy rozwojowej na lata 2023-2025 pomiędzy agencjami obu państw. Na szczególną uwagę zasługuje porozumienie dotyczące bezpieczeństwa morskiego, w ramach którego podjęto decyzję o utworzeniu mechanizmu komunikacji pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych obu państw, mającego na celu zapobieganie eskalacji napięć w przypadku morskich incydentów. Obie strony zgodziły się również na wznowienie rozmów na temat wspólnego wydobycia surowców na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, które zostały wstrzymane w czerwcu 2022 r. Kolejne porozumienie zakłada implementację protokołu ustaleń pomiędzy ministerstwami ds. turystyki, co ma na celu zwiększenie wymiany turystycznej. Pozostałe porozumienia dotyczą zacieśnienia współpracy handlowej i technicznej. Ostatecznie Prezydent Marcos Jr. otrzymał od strony chińskiej deklarację łącznych inwestycji na kwotę 22,8 mld USD z czego 13,76 mld USD na źródła energii odnawialnej, 7,32 mld USD na przemysł pojazdów elektrycznych i przetwarzanie minerałów oraz 1,72 mld USD na rolnictwo. Warto przy tym jednak zaznaczyć, że jego poprzednik – Rodrigo Duterte – podczas pierwszej wizyty w Chinach z października 2016 r. uzyskał od rządu w Pekinie zobowiązania na kwotę 24 mld USD, ale tylko ułamek z nich został spełniony w ciągu sześcioletniej kadencji.

5 stycznia: Tajlandia nie wprowadzi bardziej rygorystycznych restrykcji dla podróżujących z Chin. Minister zdrowia Anutin Charnvirakul poinformował, że rząd w Bangkoku nie zdecydował się na wprowadzenie dodatkowych restrykcji dla osób wjeżdżających do kraju z Chin. Z dniem 8 stycznia Chiny znoszą restrykcje w podróżowaniu, a co za tym idzie dojdzie do zwiększenia liczby chińskich turystów w Tajlandii.

11 stycznia: Sąd Najwyższy Filipin wydał orzeczenie w sprawie umowy o wspólnym wydobyciu surowców naturalnych na Morzu Południowochińskim przez firmy z Filipin, Wietnamu oraz Chin. Sąd Najwyższy uznał, że umowa z 2005 r. (Joint Marine Seismic Undertaking) zezwalająca przedsiębiorstwom Philippine National Oil Company, China National Offshore Corporation oraz Vietnam Oil and Gas Corporation eksplorację zasobów naturalnych Filipin nie spełnia gwarancji konstytucyjnych.

Spośród składu sędziowskiego 12 sędziów głosowało w tej sprawie za wyrokiem, dwóch głosowało przeciw, a jeden wstrzymał się od głosu. Wyrok w tej sprawie zapadł po 15 latach, po tym jak w 2008 r. została złożona petycja przez filipińskich ustawodawców, których zdaniem decyzja o podpisaniu umowy przez administrację ówczesnej prezydent Glorii Macapagal-Arroyo podważyła suwerenność Filipin. Na mocy umowy przedsiębiorstwa z trzech państw miały wspólnie zbadać potencjał zasobów na spornych obszarach morskich archipelagu Spratly. Wstępna wersja umowy została przygotowana w 2004 r. i uwzględniała Filipiny oraz Chiny, ale po proteście ze strony Hanoi uwzględniono również stronę wietnamską w 2005 r. Ostatecznie umowa została jednak zakończona w czerwcu 2008 r., czyli miesiąc od złożenia petycji przez stronę filipińską. W uzasadnieniu wyroku stwierdzono, że umowa naruszała sekcję 2, art. 12 konstytucji Filipin z 1987 r., zgodnie z którym wykorzystanie zasobów naturalnych kraju powinno znajdować się pod pełną kontrolą i nadzorem państwa. Decyzja Sądu Najwyższego może wpłynąć na dalsze losy rozmów pomiędzy Chinami i Filipinami dotyczących wznowienia wspólnego wydobycia surowców na Morzu Południowochińskim, co było jednym z rezultatów wizyty prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. w Chinach na początku stycznia.

12 stycznia: największy chiński statek straży przybrzeżnej został wykryty w pobliżu indonezyjskich Wysp Natuna. Jednostka chińskiej straży przybrzeżnej CCG 5901 przeprowadziła patrol na wodach w pobliżu Wysp Natuna, gdzie granice wyłącznej strefy ekonomicznej Indonezji pokrywają się z chińskimi roszczeniami morskimi wyrażonymi w postaci tzw. linii dziewięciu kresek. Wszystko wskazuje na to, że pojawienie się chińskiej straży przybrzeżnej jest reakcją Pekinu na decyzję rządu w Dżakarcie o rozpoczęciu pierwszej fazy wydobycia gazu z obszaru w pobliżu wysp. Ponadto Indonezja i Wietnam doszły w grudniu ubiegłego roku do porozumienia w sprawie sporu dotyczącego granic morskich w tej części Morza Południowochińskiego, co przeszkodzi chińskiemu rządowi w podsyłaniu podziałów pomiędzy członkami ASEAN. Zjednoczenie wewnątrz ASEAN utrudni z kolei Chinom negocjacje w sprawie Kodeksu Postępowania na Morzu Południowochińskim, które mają być kontynuowane w 2023 r. Przedstawiciel indonezyjskiej straży przybrzeżnej (BAKAMLA) potwierdził wykrycie obecności chińskiego statku patrolowego i zapowiedział wysłanie w ten obszar dwóch zespołów w celu monitorowania chińskiej aktywności oraz ochrony suwerenności państwa.

12 stycznia: ministerstwo obrony Filipin zapewniło, że ostatnie zmiany personalne nie wpłyną na reorientację polityki resortu wobec wydarzeń na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Zmiany kadrowe na najwyższych stanowiskach w ministerstwie obrony oraz siłach zbrojnych Filipin nie przyczynią się do złagodzenia polityki rządu w Manili w sprawach związanych z ochroną suwerenności państwa na Morzu Południowochińskim.

14 stycznia: Indonezja wysłała statek marynarki wojennej w celu monitorowania aktywności chińskiej straży przybrzeżnej w pobliżu Wysp Natuna. Zgodnie ze wcześniejszymi zapowiedziami indonezyjska marynarka wojenna wysłała statek, którego zadaniem było kontrolowanie aktywności jednostki chińskiej straży przybrzeżnej CCG 5901 na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej wokół Wysp Natuna.

15 stycznia: jedno z głównych chińsko-birmańskich przejść granicznych zostało częściowo otwarte. Kluczowe dla handlu przejście graniczne Muse-Ruili częściowo wznowiło pracę, po tym jak strona chińska zezwoliła na wpuszczanie transportów z niektórymi produktami spożywczymi, takimi jak żywność i napoje, ale za wyjątkiem ryżu, fasoli oraz arbuzów. Z kolei Chiny wznowiły eksport sprzętu budowlanego i przemysłowego, urządzeń elektrycznych, medycznych, a także artykułów gospodarstwa domowego oraz produktów spożywczych. Wciąż jednak strona chińska nie pozwoliła na przywrócenie odprawy osobowej na granicy. Punkt kontrolny został całkowicie zamknięty z uwagi na pandemię koronawirusa w kwietniu 2020 r.

16 stycznia: zdaniem prezydenta Marcosa Jr. Chiny nie powstrzymają filipińskich rybaków przed połowami na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Podczas dialogu w ramach Światowego Forum Ekonomicznego Ferdinand Marcos Jr. stwierdził, że Chiny nie mogą uniemożliwić rybakom połowów na obszarach, gdzie łowili ryby od pokoleń. Prezydent Filipin podkreślił również, że Filipiny nie toczą sporów z Chinami na Morzu Południowochińskim, lecz rząd w Pekinie domaga się praw do filipińskich terytoriów morskich.

20 stycznia: chiński import ropy z Malezji był rekordowo wysoki pod koniec 2022 r. Chiny zakupiły w grudniu 2022 r. 5,52 mln ton ropy z Malezji, dzięki czemu była trzecim co do wielkości dostawcą ropy dla Chin za Arabią Saudyjską i Rosją. Zgodnie z rocznym zestawieniem Chiny sprowadziły z Malezji w 2022 r. łącznie 35,7 mln ton ropy, co pozwoliło państwu z Azji Południowo-Wschodniej uplasować się na szóstej pozycji spośród głównych dostawców ropy dla ChRL. Malezja znalazła się w zestawieniu wyżej od takich państw jak Brazylia, Kuwejt oraz Angola.

22 stycznia: Filipiny zwiększyły liczbę patroli straży przybrzeżnej na Morzu Południowochińskim w odpowiedzi na incydent z udziałem chińskich statków. Filipińska straż przybrzeżna poinformowała o zwiększeniu liczby jednostek działających na Morzu Południowochińskim, po tym jak 9 stycznia chińska straż przybrzeżna uniemożliwiła dostęp filipińskim rybakom do łowisk znajdujących się w pobliżu płycizny Ayungin.

24 stycznia: w chińskiej hucie w Indonezji doszło do protestów. W Indonezji narastają napięcia wokół chińskich pracowników i przedsiębiorstw działających w przemyśle zajmującym się wydobywaniem niklu, który jest jednym z głównych składników niezbędnych do produkcji akumulatorów do samochodów elektrycznych. Do ostatniego protestu doszło 14 stycznia w hucie Gunbuster Nickel Industry (GNI) należącej do Jiangsu Delong Nickel Industry, podczas którego zginęli pracownicy z Chin oraz Indonezji. Uczestnicy protestu domagali się od chińskiego właściciela huty lepszego wynagrodzenia oraz poprawy standardów bezpieczeństwa. Doniesienia o tym incydencie są bardzo niepokojące, ponieważ mogą doprowadzić do zwiększenia napięć pomiędzy chińskimi i indonezyjskimi pracownikami w innych zakładach, co w konsekwencji może się przełożyć na chińskie inwestycje w Indonezji. Indonezyjscy pracownicy skarżą się, że Chińczycy pozbawiają ich miejsc pracy, ale w hucie GNI jest obecnie zatrudnionych tylko 1300 chińskich pracowników i 11000 indonezyjskich, a docelowo huta ma zatrudniać 30000 Indonezyjczyków. Warto zaznaczyć, że spośród 111746 zatrudnionych w Indonezji obcokrajowców ponad 52331 stanowią Chińczycy.

25 stycznia: Malezja monitoruje aktywność chińskiej straży przybrzeżnej na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Minister obrony Malezji poinformował, że aktywność jednostki chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 5303 wokół spornych obszarów grupy płyczn Luconia jest monitorowana dzięki wystarczającej liczbie okrętów marynarki wojennej.

25 stycznia: najnowsze zdjęcia satelitarne świadczą o zainstalowaniu przez Chiny pocisków ziemia-powietrzne na spornych obszarach archipelagu Paracele. Według najnowszych [zdjęć satelitarnych](#) z kwietnia ubiegłego roku na Wyspie Woody powstały zabudowania wykorzystywane do wystrzeliwania rakiet ziemia-powietrze. Podobne instalacje zostały wcześniej wykryte na będących pod chińską kontrolą rafach Subi, Mischief oraz Fiery Cross w archipelagu Spratly. Na tej podstawie należy stwierdzić, że Chiny rozwijają swoje zdolności obszarze obrony powietrznej na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

27 stycznia: Chiny podziękowały Filipinom za uratowanie chińskich rybaków. Chiński ambasador na Filipinach Huang Xilian podziękował załodze filipińskiego statku straży przybrzeżnej, która uratowała siedmiu rybaków w okolicach prowincji Eastern Samar, których statek zatonął w wyniku poniesionych uszkodzeń. Zdaniem chińskiego dyplomaty ostatnie wydarzenia są doskonałym przykładem realizacji ustaleń pomiędzy prezydentem Ferdinandem Marcosem Jr. i przewodniczącym Xi Jinpingiem, dotyczących wzmocnienia dialogu oraz współpracy pomiędzy strażami przybrzeżnymi z obu państw.

31 stycznia: liczba chińskich patroli na spornych obszarach Morza Południowochińskiego była rekordowo wysoka. Według danych zgromadzonych przez amerykański think-tank ([Asia Maritime Transparency Initiative](#)) w 2022 r. mieliśmy do czynienia ze zwiększoną aktywnością chińskiej straży przybrzeżnej w pobliżu spornych obszarów w porównaniu do 2020 r. Chińskie jednostki patrolowały okolice łachy Vanguard przez 310 dni, co oznacza duży wzrost aktywności w porównaniu do 142 dni w 2020 r. W okolicach płycizny Second Thomas, gdzie swój posterunek mają Filipiny na pokładzie statku BRP Sierra Madre, aktywność chińskiej straży przybrzeżnej zwiększyła się z 232 do 279 dni, w przypadku płycizn Luconia patrole trwały dłużej o 37 dni (wzrost z 279 do 316 dni), z kolei w pobliżu płycizny Scarborough odnotowano chińską aktywność przez 344 dni, podczas gdy w 2020 r. patrole były prowadzone przez 287 dni. Wzmoczona aktywność chińskich statków na spornych obszarach zwiastuje utrzymanie się wysokich napięć na Morzu Południowochińskim.

KOMENTARZ

Jednym z najistotniejszych wydarzeń na początku 2023 r. była pierwsza państwowa wizyta prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. w Chinach. W trakcie trzydniowego pobytu w Pekinie prezydentowi Filipin towarzyszyła ponad dwuosobowa delegacja, w skład której weszli przedstawiciele rządu jak i liczna grupa przedsiębiorców. Choć do podróży doszło zdecydowanie później niż to było w przypadku Rodrigo Duterte, to jej rezultaty są podobne. Dużą niewiadomą pozostaje jednak zakres w jakim strona chińska zrealizuje swoje zobowiązania.

W dniach 3-5 stycznia 2023 r. filipiński prezydent spotkał się z najważniejszymi przedstawicielami ChRL, w tym z przewodniczącym Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Li Zhanshu, premierem Li Keqiangiem oraz przewodniczącym Xi Jinpingiem. Biorąc pod uwagę fakt, że prezydent Marcos Jr. otrzymał od strony chińskiej deklarację łącznych inwestycji na kwotę 22,8 mld USD z czego 13,76 mld USD na źródła energii odnawialnej, 7,32 mld USD na pojazdy elektryczne i przetwarzanie minerałów oraz 1,72 mld USD na rolnictwo, głównym celem wizyty były kwestie związane ze współpracą ekonomiczną, natomiast sprawy związane ze sporami morskimi odegrały rolę drugoplanową. Nie stanowi to jednak zaskoczenia, albowiem żadnej ze stron nie zależy na eksponowaniu problematycznych kwestii. Zostało to zresztą wyrażone

explicite we wspólnym oświadczeniu, w którym stwierdzono, że kwestie morskie nie określają całokształtu stosunków dwustronnych, a wszelkie różnice będą rozwiązywane w sposób pokojowy. Ponadto o motywie przewodnim wizyty najlepiej świadczy charakter umów podpisanych przez liderów obu państw. Z 14 porozumień tylko jedno bezpośrednio dotyczy zagadnień związanych z bezpieczeństwem morskim, w ramach którego podjęto decyzję o utworzeniu mechanizmu komunikacji pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych obu państw, mającego na celu zapobieganie eskalacji napięć w przypadku incydentów na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że Ferdinand Marcos Jr. w rozmowie z Xi Jinpingiem podjął decyzję o wznowieniu rozmów na temat wspólnego wydobycia surowców naturalnych w archipelagu Spralty, które zostały wstrzymane w czerwcu 2022 r. Dodatkowo obie strony zobowiązały się do wypracowania kompromisu z zakresu korzystania z łowisk, co jest często przedmiotem napięć i różnego rodzaju incydentów z udziałem filipińskich rybaków oraz chińskiej straży przybrzeżnej i milicji morskiej.

Dla porównania Rodrigo Duterte podczas swojej pierwszej wizyty w Chinach z października 2016 r. wynegocjował od Chin zobowiązania inwestycji i pożyczek na łączną kwotę 24 mld USD z czego 5,5 mld USD miało być przeznaczone na rozwój dróg i infrastruktury, 1 mld USD na budowę hydroelektrowni, 700 mln USD na fabrykę stali oraz 780 mln USD na rozwój projektu portu w Davao. W ciągu sześcioletniej prezydentury większość z tych obietnic nie zostało spełnionych, co stało się główną przyczyną dużego sceptycyzmu wśród Filipińczyków odnośnie wiarygodności chińskich deklaracji.

Abstrahując od dotychczasowych doświadczeń ze współpracy z Pekinem, rząd w Manili mierzy się z coraz pilniejszymi wyzwaniem, u podstaw których leżą rosnące zapotrzebowanie energetyczne oraz braki w rozwoju infrastrukturalnym państwa. Najlepiej o tym świadczy ostatnia awaria zasilania na międzynarodowym lotnisku Ninoy Aquino (NAIA) w Manili, która przyczyniła się do opóźnień 361 lotów, co odbiło się na ponad 65 tys. pasażerów. Tego rodzaju incydenty sprawiły, że Marcos Jr. był zmuszony do wynegocjowania jak najlepszych warunków wsparcia finansowego i technologicznego ze strony ChRL, żeby wdrożyć projekty transformacji i modernizacji infrastruktury w kraju. Między innymi dlatego wśród członków jego delegacji znalazła się była prezydent Gloria Macapagal Arroyo, która w latach 2001-2010, kiedy sprawowała najwyższy urząd w państwie, sprawnie wykorzystywała chińsko-amerykańską rywalizację do uzyskania jak największych korzyści od obu supermocarstw. Jej prezydentura – zwłaszcza druga połowa – jest utożsamiana ze „złotą erą” w chińsko-filipińskich stosunkach. W ciągu dziesięciu lat złożyła aż dziesięć wizyt w Chinach czego efektem było kilka dużych projektów, takich jak linia kolejowa na północy (400 mln USD) oraz południu Luzon (900 mln USD). Ponadto od czasu jej prezydentury

można zauważyć gwałtowny wzrost w dwustronnej wymianie handlowej, dzięki któremu w 2021 r. osiągnęła wartość 82,05 mld USD (w okresie styczeń-listopad 2022 wartość handlu wyniosła 80,4 mld USD), przy czym połowę tej kwoty stanowi chiński eksport o wartości 57 mld USD. Była prezydent służyła swoją wiedzą i doświadczeniem w relacjach z ChRL jako jeden z głównych doradców do spraw polityki zagranicznej w administracji Rodrigo Duterte, a teraz jej umiejętności są wykorzystywane przez Ferdinanda Marcosa Jr., który stara się zaangażować Chiny do udziału w rozwoju infrastruktury, a także zwiększeniu potencjału produkcyjnego w przemyśle jak i rolnictwie.

We wspólnym oświadczeniu wydanym po wizycie prezydenta Filipin w ChRL, obie strony podkreśliły pełne zaangażowanie w realizację postanowień kompleksowego partnerstwa strategicznego poprzez współpracę w czterech kluczowych obszarach, do których należy zaliczyć rolnictwo, infrastrukturę, energetykę i wymianę międzyludzką. Dodatkowo optowano za rozszerzeniem współpracy dwustronnej, przede wszystkim w obrębie bezpieczeństwa i obronności, nauki oraz technologii, a także handlu i inwestycji. W przypadku handlu największy nacisk położono na konieczność promocji bardziej zbalansowanej wymiany handlowej poprzez stopniowe zwiększenie dostępu filipińskich eksporterów do chińskiego rynku. Z uwagi na krytyczną potrzebę rozwoju infrastrukturalnego Filipin, obie strony zgodziły się na kontynuację realizacji wspólnych projektów w ramach synergii pomiędzy chińską inicjatywą Pasa i Szlaku oraz filipińską Buduj, Lepiej, Więcej (Build, Better, More, BBM), będącej nową wersją programu zainicjowanego przez Rodrigo Duterte Budować, Budować, Budować (Build, Build, Build, BBB). Otwiera to przed rządem w Manili dodatkowe możliwości negocjacji budowy linii szybkiej kolei w Luzon czy rozwój infrastruktury na Mindanao.

Największym wyzwaniem dla relacji dwustronnych będzie przedsięwzięcie jakichkolwiek kroków zmierzających do wzmocnienia współpracy z zakresu bezpieczeństwa, której poświęcono najmniej uwagi we wspólnym oświadczeniu, a wszelkie nawiązania mają charakter ogólnikowy. Jest to oczywiste z uwagi na fakt, że w filipińskiej architekturze obronności dominującą rolę odgrywają Stany Zjednoczone oraz sojusznicy, jak na przykład Japonia. Ponadto filipińskie społeczeństwo jednoznacznie oczekuje od rządu w Manili wzmocnienia relacji w tym obszarze z Waszyngtonem i Tokio, aby zwiększyć możliwości Filipin w obronie suwerenności kraju na Morzu Południowochińskim, gdzie główne zagrożenie stanowi aktywność Chin. Co prawda podczas wizyty w Pekinie udało się podjąć decyzję o utworzeniu dodatkowej linii komunikacji pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych obu państw, ale na podstawie dotychczasowych doświadczeń można stwierdzić, że Pekin bardzo często nie chce korzystać z tego rodzaju narzędzi w czasie kryzysu. Jedną z najbardziej dobitnych egzemplifikacji tego rodzaju sytuacji jest przypadek chińsko-

wietnamskich napięć wokół platformy wiertniczej HYSY-981 w pobliżu archipelagu Paracel z 2014 r. Niemniej jednak obiecującym zwiastunem zmian w tym zakresie jest chęć strony filipińskiej oraz chińskiej do prowadzenia dialogu, dlatego podjęto temat organizacji w niedalekiej przyszłości czwartego posiedzenia komitetów straży przybrzeżnej oraz kolejnej rundy corocznych negocjacji przedstawicieli resortów obrony.

Wszystko wskazuje na to, że Ferdinand Marcos Jr. będzie dążył do konsolidacji zrównoważonej polityki zagranicznej Filipin, opartej w równym stopniu na Stanach Zjednoczonych oraz Chinach. Podczas gdy współpraca z amerykańskim sojusznikiem traktatowym będzie skupiała się na rozwoju zdolności obronnych kraju, tak współpraca z Chinami będzie miała wymiar gospodarczy i infrastrukturalny. W ten sposób rząd w Manili będzie się pozycjonował w dogodnym położeniu, umożliwiającym wykorzystanie rywalizacji obu mocarstw do maksymalizacji własnych korzyści w kluczowych sektorach, nie narażając się jednocześnie na drastyczne reperkusje z którejkolwiek ze stron.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

5 stycznia: **Filipińczycy chcą zacieśnienia relacji z zakresu bezpieczeństwa ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią w celu obrony suwerenności na Morzu Południowochińskim.** Według najnowszych badań opinii publicznej na Filipinach, zdecydowana większość respondentów wybrała Stany Zjednoczone (84%) jako głównego partnera, który jest w stanie wesprzeć Filipiny w obronie suwerenności na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Na drugim miejscu uplasowała się Japonia (52%), a następnie Australia (25%) oraz Wielka Brytania (24%). Wyjątkowo niskim poparciem cieszy się Unia Europejska, która podobnie jak Chiny uzyskała wynik 20%.

13 stycznia: **amerykańska grupa uderzeniowa z lotniskowcem USS Nimitz przeprowadziła rutynowe operacje na Morzu Południowochińskim.** Obecność amerykańskiej grupy uderzeniowej składającej się z lotniskowca, krążownika i trzech niszczycieli na Morzu Południowochińskim stanowi wkład Stanów Zjednoczonych w utrzymanie wolności żeglugi, a także przestrzegania prawa międzynarodowego. Ruch amerykańskich statków był dokładnie monitorowany przez stronę chińską.

14 stycznia: **po dwuletniej przerwie Singapur i Stany Zjednoczone przeprowadziły serię ćwiczeń dwustronnych CARAT/MEREX zorientowanych na wzmocnieniu współpracy marynarek wojennych obu**

państw. Zadania treningowe sił zbrojnych zostały zrealizowane zarówno w bazie singapurskiej marynarki wojennej - Changi Naval Base, jak i na wodach wokół Singapuru. Faza lądowa obejmowała zadania związane z planowaniem i koordynacją działań, podczas gdy w ramach fazy morskiej przeprowadzono szereg operacji desantowych. W pięciodniowych ćwiczeniach (9-13 stycznia) po stronie Singapuru wziął udział statek RSS Endurance (207) natomiast po stronie amerykańskiej zaangażowano jednostki USS John P. Murtha (LPD 26), USS Makin Island (LHD 8), a także 13. morską jednostkę ekspedycyjną (13th Marine Expeditionary Unit).

20 stycznia: Filipiny i Stany Zjednoczone planują przeprowadzić pierwsze spotkanie w formacie 2+2 od siedmiu lat. Filipiński ambasador w Stanach Zjednoczonych Jose Manuel Romualdez potwierdził doniesienia medialne o prowadzonych rozmowach na temat zorganizowania do końca marca 2023 r. spotkania przedstawicieli obu państw wysokiego szczebla odpowiedzialnych z kwestie związane z dyplomacją i bezpieczeństwem. W agendzie spotkania mają zostać uwzględnione sprawy dotyczące sporów na Morzu Południowocchińskim oraz sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej. Stany Zjednoczone przeprowadziły w ostatnim czasie dwa tego rodzaju spotkania ze swoimi sojusznikami, w grudniu ubiegłego roku z Australią, a w styczniu bieżącego roku z Japonią.

20 stycznia: Filipiny i Stany Zjednoczone zacieśniają współpracę w ramach umowy o wzmocnionej współpracy obronnej. Podczas 10. bilateralnego dialogu strategicznego zorganizowanego na Filipinach przedstawiciele obu państw zobowiązali się do przyspieszenia realizacji projektów zawartych w obecnie obowiązującej umowie o wzmocnionej współpracy obronnej, a także do rozszerzenia współpracy o nowe bazy wojskowe. Dokładne lokalizacje baz mają zostać ogłoszone w ciągu kilku miesięcy, ponieważ wciąż toczą się rozmowy w tej sprawie. Ponadto oba państwa planują zorganizowanie w bieżącym roku drugiej edycji dialogu morskiego, zainaugurowanego na Filipinach w kwietniu 2022 r. Dodatkowym elementem zwiększenia bezpieczeństwa Filipin będzie dokonanie wspólnego przeglądu potencjalnych zagrożeń cybernetycznych. Filipiński rząd uzyskał również wsparcie od Agencji Handlu i Rozwoju Stanów Zjednoczonych (USTDA), która przyznała grant firmie NOW Telecom Company, Inc. w wysokości 2,15 mln USD, aby przeprowadziła studium wykonalności dla rozwoju sieci 5G w kraju.

23 stycznia: tegoroczna edycja filipińsko-amerykańskich manewrów Balikatan odbędzie się pod koniec kwietnia. 38. edycja ćwiczeń wojskowych Balikatan zostanie zrealizowana w dniach 24-27 kwietnia w prowincji Ilocos Norte. Według wstępnych informacji w tegorocznych manewrach weźmie udział 16 tys. amerykańskich i filipińskich żołnierzy.

24 stycznia: Filipiny i Stany Zjednoczone prowadzą rozmowy na temat wspólnych patroli na Morzu Południowochińskim. Filipiński ambasador w USA potwierdził, że przedstawiciele resortów spraw zagranicznych i obrony obu państw prowadzą rozmowy w sprawie realizacji wspólnych patroli morskich w ramach wzmocnienia sojuszu. Ambasador nie podał jednak szczegółów dotyczących postępów w negocjacjach na ten temat. Wszystko wskazuje na to, że wspólne patrole mają być odpowiedzią na wzmożoną aktywność chińskich statków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

30 stycznia: Stany Zjednoczone wezwały Wietnam do wprowadzenia zmian w prawie pracy. Amerykańscy dyplomaci naciskają na rząd w Wietnamie, aby zezwolił na funkcjonowanie związków zawodowych, niezależnych od Komunistycznej Partii Wietnamu. Rząd w Hanoi wyraził zgodę na wprowadzenie tego rodzaju zmian w trakcie negocjacji nad przystąpieniem do Partnerstwa Transpacyficznego (TPP), ale wycofanie się USA z tej umowy o wolnym handlu sprawiło, że Wietnam nie wywiązał się z tych zobowiązań. Wietnam wciąż jednak powinien umożliwić funkcjonowanie niezależnym związkom zawodowym z uwagi na fakt, iż jest stroną umowy o wolnym handlu z Unią Europejską, a także jedną ze stron Kompleksowej i progresywnej umowy o partnerstwie transpacyficznym (CPTPP). Strona amerykańska zwróciła również uwagę na konieczność dywersyfikacji łańcuchów dostaw, albowiem duża część wietnamskiej produkcji jest uzależniona od towarów sprowadzanych z chińskiej prowincji Xinjiang, wytwarzanych przez Ujgurów z pogwałceniem ich praw człowieka.

30 stycznia: birmańskie wojsko zostało zaproszone do udziału w regionalnym spotkaniu ministrów obrony ASEAN Plus oraz roboczej grupy ekspertów na temat bezpieczeństwa morskiego przez Stany Zjednoczone oraz Tajlandię. Udział birmańskiego wojska w spotkaniu zaplanowanym na luty 2023 r. wzbudził duże kontrowersje ze względu na liczne przypadki łamania praw człowieka przez juntę, która przejęła władzę w kraju w wyniku zamachu stanu z lutego 2021 r. Obecność birmańskich przedstawicieli w spotkaniu naraża również na krytykę Stany Zjednoczone, które w marcu ubiegłego roku oskarżyły juntę o ludobójstwo. Warto jednak zaznaczyć, że birmańska delegacja brała już udział w spotkaniach ministrów obrony formatu ASEAN Plus zarówno w 2021 jak i 2022 r. Przedstawiciel Pentagonu zaznaczył, że dobór uczestników spotkania jest uzależniony od ASEAN, a polityka USA wobec Birmy nie uległa zmianie.

KOMENTARZ

Filipiński ambasador w Stanach Zjednoczonych Jose Manuel Romualdez potwierdził, że przedstawiciele obu stron prowadzą rozmowy w sprawie realizacji wspólnych patroli na Morzu Południowochińskim. Jest to jeden z elementów, który ma być wdrożony w ramach zacieśnienia współpracy dwustronnej w obszarze bezpieczeństwa w związku z coraz większą aktywnością chińskich statków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Zostało to potwierdzone przez analizę przeprowadzoną przez amerykański think-tank *Asia Maritime Transparency Initiative*, według której chińska straż przybrzeżna prowadziła w ubiegłym roku patrole w pobliżu płycizny Second Thomas przez 279 dni, czyli o 47 dni dłużej w porównaniu do 2022 r. Jest to szczególnie istotne, biorąc pod uwagę fakt, że w tym obszarze znajduje się posterunek filipińskiej marynarki wojennej na wraku statku BRP Sierra Madre, który został osadzony na mieliźnie pod koniec lat 90-tych XX wieku. Z kolei w pobliżu płycizny Scarborough – również będącej przedmiotem sporów pomiędzy Filipinami i ChRL - chińska aktywność wzrosła z 287 do 344 dni. Rząd w Manili ma zatem wszelkie podstawy, żeby odczuwać zagrożenie, a co za tym idzie rozwijać współpracę ze swoim traktatowym sojusznikiem. Jakich kolejnych kroków możemy się spodziewać, jeżeli chodzi o wzmocnienie współpracy z zakresu bezpieczeństwa pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Filipinami?

Zgodnie z dotychczasowymi doniesieniami płynącymi z obu stron, rząd w Manili umożliwi dostęp amerykańskim siłom zbrojnym do dodatkowych baz wojskowych, między innymi do dwóch znajdujących się na północnej wyspie Luzon. Amerykańska obecność w tym obszarze zwiększyłaby strategiczne możliwości reakcji USA na wypadek konfliktu na Morzu Południowochińskim oraz w okolicach Tajwanu. Ponadto amerykańskie wojsko mogłoby udzielić wsparcia w przypadku reakcji na katastrofy naturalne. Ten temat był już przedmiotem rozmowy pomiędzy doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego USA i jego odpowiednikiem z Filipin. Niemniej jednak konkretne decyzje zostaną najprawdopodobniej podjęte w ramach wizyty sekretarza obrony USA Lloyda J. Austina III na Filipinach na początku lutego, podczas której spotka się z prezydentem Marcossem Jr.

Rozmowy przedstawicieli obu państw stanowią bardzo istotny sygnał dla państw z regionu Indo-Pacyfiku, a w szczególności dla Chin. Z jednej strony jest to dowód na to, że Stany Zjednoczone angażują się w sprawy związane z bezpieczeństwem w Azji Południowo-Wschodniej, mimo trudnej sytuacji w Europie związanej z wojną w Ukrainie. Natomiast z drugiej rząd w Manili udowadnia, że jest odpowiedzialnym partnerem i zdaje sobie sprawę z potrzeby modernizacji sojuszu, aby był efektywny w obliczu nowożytnych wyzwań. Ponadto filipiński

rząd - jako jedna ze stron traktatu o wzajemnej obronie z 1951 r. - muszą się liczyć z tym, że oprócz korzyści płynących ze statusu sojusznika traktatowego Stanów Zjednoczonych, ciążą na nim również określone obowiązki i oczekiwania ze strony Waszyngtonu.

Zacieśnienie relacji Filipin z USA nie oznacza jednak przyjęcia przez Manilę wrogiej postawy wobec Pekinu. Ferdinand Marcos Jr. otwarcie podkreśla, iż dążenia w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa kraju nie są wymierzone przeciwko innemu państwu. Chiny są największym partnerem handlowym Filipin, a wizyta prezydenta Marcosa Jr. w Pekinie z początku stycznia bieżącego roku została zwieńczona podpisaniem 14 umów dwustronnych, w ramach których strona chińska zobowiązała się do inwestycji na łączną kwotę 22,8 mld USD. W związku z tym priorytetem rządu w Manili będzie w najbliższym czasie wzmocnienie bezpieczeństwa państwa, zwłaszcza w obszarze morskim, z udziałem Stanów Zjednoczonych, przy jednoczesnym unikaniu eskalacji napięć z Chinami, które odgrywają ważną rolę dla bezpieczeństwa ekonomicznego Filipin.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

